

4. Самчук У. На білому коні. На коні вороному: Спомини і враження: у двох частинах. Остог-Луцьк: Вид-во НаУОА, ПВД «Твердиня», 2007. 424 с.
5. Самчук У. Марія: повість. 2-ге вид. Київ: Знання, 2013. 176 с.
6. Сковорода Г. Вибрані твори / упорядкування та передмова Л. Ушкалова; примітки і коментарі Л. Ушкалова та С. Вакуленка. Харків: Прапор, 2007. 84 с.
7. Ткачук М. Українська література ХХ століття: монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.
8. Франко І. Украдене щастя. Харків: Фоліо, 2007. 415 с.

Карач Наталія,
кандидат філологічних наук, старший викладач,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль.

СПОГАДИ У. САМЧУКА «НА БІЛОМУ КОНІ» ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАНТСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Улас Самчук – талановитий прозаїк і публіцист, чия творчість вигранювалася у складний період української історії та українського літературного дискурсу ХХ століття.

Незважаючи на значну кількість досліджень художньої прози У.Самчука, що розпочали його сучасники А. Власенко-Бойцун, Г. Костюк, І. Кошелівець, Б. Кравців, Я. Розумний, О. Тарнавський, Ю. Шевельов та ін., мемуари письменника не стали об'єктом цілісного вивчення сучасних науковців. Актуальність спогадової прози У. Самчука вмотивована тим, що навіть і в контексті літературної традиції необхідно віднайти естетичне підґрунтя художньо-естетичних пошуків митця. осмислити специфіку конструювання національної моделі світу й особистості в ній. Мемуарний цикл «На білому коні» і «На коні вороному» дає можливість читачеві з'ясувати складний

характер художнього мислення У. Самчука, зокрема його універсалізм, спадкоємність з українською та західноєвропейською літературою історичної доби та попередніх епох, масштабність художнього вираження етико-філософської концепції дійсності.

Автобіографічний твір «На білому коні» своєрідно розкриває творчу індивідуальність митця – багатогранну, а тому завжди неординарну. У. Самчук вважав: «Бажання “бути письменником” – основне бажання, а бути ним можна тільки в Києві. Мене опанувала докраю одна ідея – написати епопею у трьох частинах, з трьох різних періодів – княжого, козацького і сучасного, діятись має це обополами ріки Дніпра, а назва її – “Дід-Дніпро”. Дніпро – вісь, на якій обертається наша планета від Перуна і до наших днів» [2, с. 220]. Таким чином, саморозкриття письменником основних життєвих віх, його інтерпретація суспільно-політичних і культурних подій допомагає реципієнтові аналітично обсервувати філософські, соціальні, естетичні й етико-моральні погляди автора, відкриваючи завісу його творчої лабораторії й особистого життя. На жаль, як дізнаємося з тексту, усі дороги в Київ були «наглухо» закриті, а «Дід-Дніпро» «відходить у безвість», поступаючись місцем «скромнішій “Волині”» [2, с. 221].

Справжній патріот і культтрегер, У. Самчук, який звик «не ходити второваними дорогами» і «бачити деякі явища по-своєму» [2, с. 221], ніколи не змінював своїх поглядів («інакше я не буду мати поглядів взагалі, а користатися лише чужими» [2, с. 221]), відверто розкривав творчі імпульси та джерела літературної творчості. Можемо стверджувати: у його мемуарах домінує біографічний час, оригінально висвітлюючи час історичний. Тут важливим є духовне життя реального письменника, яке він самопрезентував: «Не знаю, чому хотілося Заходу. Тоді це ще була тільки тривога, інстинкт, потяг, спрага. Здавалося, що там лежить та точка опертя, з якої зможемо бачити наш власний світ більш виразно, і це допоможе нам розв’язати наші складні життєві проблеми» [2, с. 115].

Вивчення мемуарного тексту сприятиме увиразненню автобіографічних факторів й автобіографізму як особливого виду художньо-біографічної правди.

Студенти удосконалюють навички аналізу літератури non fiction, під час якого розкривають екзистенційні та психологічні домінанти письменницького «я». Вони простежують, як за допомогою художнього слова У. Самчук майстерно синтезував важливі для української нації ідеї з відповідною художньою формою [1, с. 27]. Масштабні історіософські проблеми звучали переконливо. Так, він акцентував: «Історія – це така хімічна лабораторія, у якій примхливі майстри перемішують сонце, вітри, небо і землю, роблять з цього білі і червоні тільця нашої крові і цим висловлюють нашу природу не лишень фізики і хімії, але й ту «подобу Божу», що дає музику Бетховена і філософію Арістотеля. Безліч контактів єднає нас з нервом простору, в якому появляємося на світ, і все те, що звано патріотизмом, це також своєрідна біологія, естетика і мораль. А з цього біль і туга за кожним шматком того оточення, з якого виходили у простір свідомості» [2, с. 115]. У такий спосіб автор впевнено і виразно вписував Україну у всесвітню історію людства та культурний цивілізаційний дискурс.

Мемуари «На білому коні» доводять: творчість письменника-емігранта заґрунтована в національну площину. Говорячи про українську ідентичність, він пропонував правдивий погляд на історію та людину, вважаючи, що найбільш адекватною формою обґрунтування історіософської концепції України є роман-трилогія [1, с. 8].

Таким чином, без урахування духовно-інтелектуального виміру чи історіософських переконань митця не можливо осмислити творчу спадщину У. Самчука. Його твори, передусім мемуарний цикл «На білому коні» і «На коні вороному», наповнені національною ідеєю України з її складними соціальними, духовними, моральними шуканнями. Відтак письменник створив оригінальну націєтворчу історіософію, всебічно і панорамно осмисливши драматичний досвід українського народу, назвавши Україну гарантом європейської стабільності.

Список використаних джерел

1. Руснак І. «Я був повний Україною...». Художня історіософія Уласа Самчука: монографія. Вінниця: ДП ДКФ, 2005. 406 с.

2. Самчук У. На білому коні: спогади. Львів: Червона калина, 1999. 288 с.
3. Самчук У. На коні вороному: спогади. Львів: Червона калина, 2000. 279 с.

Гудз Марія,
асистент кафедри української та зарубіжної
літератур і методик їх навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄВОГО І ТВОРЧОГО ШЛЯХУ УЛАСА САМЧУКА

Сучасне суспільство передбачає формування всебічно розвиненої особистості, готової до побутування у ньому. Цьому сприяє Нова українська школа, для якої пріоритетним є компетентнісне навчання, зорієнтоване на індивідуальні здібності, потреби, можливості, таланти учнів. Особлива увага зосереджена на соціокультурній компетентності як на одній із ключових в умовах шкільної освіти, зокрема і мовно-літературної, що на думку Г. Корицької, «сприяє патріотичному вихованню підрастаючого покоління» [4, с. 157].

Формування соціокультурної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти є предметом досліджень багатьох науковців (О. Базилевська, Н. Басай, Л. Гапоненко, Л. Гонтова, А. Коваленко, Л. Курінна, С. Ніколаєва, С. Печенізька, І. Хом'як, О. Федорова А. Ярмолук та інші), та у контексті мовно-літературної галузі її розглядають Д. Баліцька, Н. Голуб, Л. Зязюн, О. Кучерук, М. Ніщенко, К. Пономарьова, О. Савченко та інші.

Термін «соціокультурна компетентність» тлумачать по-різному. В. Вітюк стверджує, що «це – сукупність знань, умінь, навичок і здібностей особистості, які дають змогу спілкуватися українською мовою в різних ситуаціях відповідно до норм мовлення й поведінки, а також традицій культури» [2]. Суголосними є